

**Hur ser män och kvinnor med olika etnisk bakgrund på sig själva?
En studie av unga arbetslösa individers självkänsla**

Anna Bauer

**C- uppsats i psykologi 10 poäng
Högskolan Kristianstad
Höstterminen 2005**

**Handledare: Georg Stenberg
Institutionen för beteendevetenskap**

Hur ser män och kvinnor med olika etnisk bakgrund på sig själva? En studie av unga arbetslösa individers självkänsla

Anna Bauer

Denna studie undersöker självkänslan hos 81 arbetslösa unga kvinnor och män med olika etnisk bakgrund. Syftet är att undersöka om självkänslan hos arbetslösa ungdomar skiljer sig från den hos icke- arbetslösa (arbetande och studerande) ungdomar. Tidigare forskning belyser arbetslöshetens negativa psykologiska konsekvenser för individens välbefinnande och självkänsla. Respondenternas ålder är 19- 25 år och har svensk respektive utländsk bakgrund där sistnämnda syftar både på första- och andragenerationsinvandrare. Två mätinstrument används: Rosenbergs Self- esteem scale och Irhammars ”Som jag ser mig själv”. I jämförelse med normeringsgruppen (icke- arbetslösa) hade denna studies respondenter lägre självkänsla. Individer med utländsk bakgrund hade bättre självkänsla än individer med svensk bakgrund. Ingen skillnad kunde påvisas mellan könen med avseende på självkänsla. Beroende på hur individen betraktar självkänsla så behöver inte arbetslöshet leda till sämre självkänsla. En brist på undersökningar finns som behandlar självkänsla och etnicitet, i synnerhet bland arbetslösa individer.

Nyckelord: självkänsla, ungdomar, arbetslöshet, etnicitet, kön

Inledning

Detta arbete undersöker unga individers självkänsla i situationer av arbetslöshet. Etnisk bakgrund och kön är variabler som används för att särskilt belysa detta. Många forskare inom detta forskningsområde argumenterar klart och tydligt för att arbetslöshet har negativa psykologiska konsekvenser för individens psykologiska välbefinnande och självkänsla (Patterson, 1997; Waters & Moore, 2002; Winefield, Winefield, Tiggemann, & Goldney, 1991a; Vansteenkiste, Lens, De Witte, & Feather, 2005; Winefield, Winefield, Tiggemann & Goldney 1991b; Rodriguez, 1997; Goldsmith, Veum & Darity, 1997; McKee- Ryan, Song, Wanberg & Kinicki, 2005; Muller, Creed, Waters & Machin, 2005). Winefield et al., (1991a) påpekar dock att det finns frågetecken kring varför arbetslöshet har negativa psykologiska konsekvenser för individen. Waters och Moore (2002) betonar att förhållandet mellan självkänsla och arbetslöshet inte är tillräckligt utforskat och att alltför många forskare relativt nyligen har börjat rikta uppmärksamhet mot faktorer som påverkar detta förhållande. Flera studier fastställer också att arbetslösa individer utvecklar lägre nivåer av självkänsla än individer som har anställning (Winefield et al., 1991a; Patterson, 1997; Prause & Dooley, 1997; Creed, 1999; Winefield & Tiggemann, 1991b; Winefield & Tiggemann, 1990; Axelsson & Ejlertsson, 2002; McKee- Ryan et al., 2005).

Jahoda's latent deprivation model (ref. i Winefield et al., 1991a; Muller et al., 2005; Patterson, 1997) ger en förklaring till varför arbetslöshet kan påverka individens välbefinnande negativt. Författaren argumenterar för att en anställning inte bara fyller funktionen att försörja individen utan även ger henne fem dolda förmåner. Jahoda urskiljer funktionerna tidsstruktur, social kontakt, aktivitet, kollektiva mål, samt status som dels effekter av anställning, men även som faktorer som bidrar till psykologiskt välbefinnande. Att uppbära en anställning anses således enligt författaren ge struktur till individens vardag,

stimulera henne att ingå sociala relationer, tillhandahålla gemensamma mål, ge individen en identitet samt hålla henne aktiv.

Rodriguez (1997) och Vansteenkiste et al., (2005) hänvisar båda till expectancy-value theory i sina artiklar som en förklaring av de psykologiska konsekvenserna av arbetslöshet. Enligt denna teori är styrkan i individens motivation för att nå ett särskilt mål relaterad till hennes förväntningar om att faktiskt uppnå det eftersträvade målet samt vilken belöning som är förknippad med måluppfyllelsen. Rodriguez (1997) hävdar med utgångspunkt från denna teori att den arbetslösa individ som har höga förväntningar om framgång i jakten på en anställning och som dessutom värdesätter det, kommer att uppvisa en högre grad av motivation i sökandet efter att finna en anställning. Om handlingarna som vidtagits för att uppnå det eftersträvade målet inte genererar det eftersträvade resultatet skapas en depressionskänsla vars kraft är beroende av målets värde för individen. Konsekvensen av detta blir att de arbetslösa som ursprungligen hade högre förväntningar om att nå framgång kommer att drabbas av starkare depressionskänslor än de arbetslösa som hade lägre förväntningar om framgång och vara mindre attraherade av att få en anställning. Författaren argumenterar vidare för att dessa individer uppvisar en tendens att attribuera ett misslyckande till externa orsaker.

Rodriguez (1997) argumenterar för att teorin om inlärd hjälplöshet kan appliceras på arbetslösa individer som haft en anställning men som inte har någon framgång i att skaffa en ny. Denna teori handlar om individens tolkningar av orsakerna till hennes misslyckanden och vilken betydelse detta har för hennes framtida beteende. Utifrån Abrahamsons et al., (ref. i Rodriguez, 1997) modifierade version av teorin lyfts det fram att en individ som attribuerar en negativ händelse som till exempel arbetslöshet till inre orsaker är sårbar för depressionskänslor.

Creeds (1999) långtidsstudie gör gällande att varken förflyttning från arbetslöshet till anställning eller erhållandet av tillfälliga anställningar resulterar i förbättrad självkänsla. Han får stöd av Patterson (1997) som i sin långtidsstudie konstaterar att hennes resultat indikerar att sysselsättning inte är liktydigt med att ha en god självkänsla samt att den negativa självbilden inte förbättras av att individer blir sysselsatta. Goldsmith, Veum, och Darity (ref. i Axelsson & Ejlertsson, 2002) argumenterar för att arbetslöshet försämrar självkänslan hos individen på så sätt att det utvecklar depressionskänslor. Nordenmark (1999) för fram argumentet att det finns individer som är arbetslösa för att de inte är tillräckligt motiverade att göra vad som krävs för att få en anställning. Författaren gör gällande att en arbetslös individ som strukturerar dygnets timmar med för henne meningsfulla aktiviteter, har svagare motivation till att skaffa en anställning än om hon inte lyckas att fylla upp dygnets timmar med meningsfulla aktiviteter.

En del studier gör gällande att arbetslösa ungdomar inte lider av sämre psykisk hälsa på motsvarande sätt som äldre arbetslösa (Goldsmith et al., 1997; Creed, 1999; Winefield & Tiggemann, 1990; Rodriguez, 1997). Författarna lägger fram flera argument till varför det förhåller sig på detta sätt. Ungdomar anses generellt ha färre ekonomiska åtaganden och ett starkare socialt stöd eftersom en hel del fortfarande bor hemma. Synen på arbetslöshet påstås också skilja sig åt mellan yngre och äldre arbetslösa, då ungdomar ser arbetslöshet som en mer accepterad status. Ungdomar tenderar också i högre grad än äldre att vilja prova på olika arbeten samt har färre ekonomiska förpliktelser och familjeansvar. Patterson (1997) argumenterar för att arbetslösa ungdomar har mindre erfarenhet av både förlust av arbete och ekonomiska resurser i jämförelse med de äldre arbetslösa individerna. Rodriguez (1997) hävdar utifrån teorin om inlärd hjälplöshet att eftersom ungdomar som regel inte har några

skyldigheter gentemot andra individer som t ex. familjeansvar och ekonomiska förpliktelser så attribuerar de en negativ händelse som arbetslöshet till externa orsaker och inte till inre orsaker. Rodriguez (1997) påpekar dock att detta enbart gäller under förutsättning att individen inte har en lägre nivå av självkänsla. Då attribuerar istället individen en negativ händelse som arbetslöshet till inre orsaker.

Däremot argumenteras det i flera undersökningar för att arbetslösa ungdomar har ett sämre psykologiskt välbefinnande och en sämre självkänsla i jämförelse med ungdomar med anställning eller som studerar (Winefield & Tiggemann, 1990; Winefield & Tiggeman, 1991a; Winefield & Tiggemann, 1991b; Axelsson & Ejlertsson, 2002). Winefield et al., (1991a) påpekar att arbetslösa ungdomar går miste om de socialpsykologiska förmåner som ungdomar med ett arbete eller som studerar får och utgår härvid från Eriksson's life- span developmental theory. Enligt Eriksson (ref. i Winefield et al., 1991a; Winefield et al., 1990; Goldsmith et al., 1997) så finns det åtta utvecklingsnivåer genom individens liv och att hennes socialpsykologiska utveckling av jaget beror på ett lyckat slutförande av varje nivå. Den femte identitetsskapande nivån involverar ett tillgodogörande av en tillfredställande yrkesidentitet och är avgörande för en sund övergång från ungdom till vuxen för individen. För att individen ska lyckas med detta krävs en fortsatt socialpsykologisk utveckling av jaget och en socialpsykologisk tid tillsammans med andra individer i yrkeslivet eller vid studier, vilket arbetslösa ungdomar missar enligt författarna. Goldsmith et al., (1997) argumenterar för att ju längre tid en ung arbetslös går utan arbete desto sämre självkänsla får hon. Prause och Dooley (1997) argumenterar för att både arbetslöshet och undersysselsättning som till exempel periodvis anställning, tenderar att fördröja utvecklingen av självkänsla hos arbetslösa ungdomar jämfört med anställda jämnåriga.

En del studier visar också att det finns en könsskillnad beträffande självkänsla och arbetslöshet (Axelsson & Ejlertsson, 2002; Goldsmith et al., 1997; Waters & Moore, 2002; Creed, 1999; McKee- Ryan et al., 2005). Framförallt är det arbetslösa kvinnor som har en lägre självkänsla, upplever en sämre meningsfullhet av livet och mer psykiskt lidande än arbetslösa män (Creed, 1999; McKee- Ryan et al., 2005; Axelsson & Ejlertsson, 2002). Goldsmith et al., (1997) och Axelsson & Ejlertsson (2002) gör gällande att arbetslöshet har en förödande effekt på självkänslan hos framförallt unga kvinnor som dessutom rapporteras ha en lägre nivå av självkänsla i utgångsläget i deras studie. Unga arbetslösa män lyckas i högre grad upprätthålla nivån på sin självkänsla, påpekar författarna.

Waters och Moores (2002) studie gör gällande att ekonomisk förlust, det vill säga det inkomstbortfall som följer av att en individ blir arbetslös, har ett starkare negativt samband med mäns självkänsla än med kvinnors självkänsla. Författarna argumenterar för att den ekonomiska förlustens inverkan på självkänslan under arbetslöshet, inte nödvändigtvis har så mycket att göra med storleken av den ekonomiska förlusten utan mer med vad pengar symboliserar för män jämfört med vad de symboliserar för kvinnor. Den manliga identiteten är enligt författarna fortfarande starkt sammanbunden med arbetsrollen.

Samma studie visar att socialt stöd har ett starkare positivt samband med självkänsla för kvinnor än för män. Författarna påstår att det är lättare för kvinnor att söka stöd hos nära och kära än vad det är för män. Att få socialt stöd från vänner och familj påstås vara en viktig resurs under arbetslöshetsperioden rent generellt, då socialt stöd hjälper individen att upprätthålla en positiv självbild. Även McKee- Ryan et al., (2005) och Axelsson & Ejlertsson (2002) lyfter fram socialt stöd och tillgång till ett socialt nätverk som viktiga komponenter i bekämpningen av psykologisk ohälsa under arbetslöshetsperioden. Andra studier visar

emellertid att arbetslöshet i dagens samhälle påverkar män och kvinnor på liknande sätt. Ensminger och Celentano, Leana och Feldman, samt McGhee och Fryer (ref. i Nordenmark, 1999) argumenterar för att arbetslösa kvinnor idag lider av arbetslöshet på motsvarande sätt som män, då deras psykosociala behov av en anställning är lika starka som mäns.

Nesdale och Mak (2003) betonar bristen på undersökningar av samband mellan individens etniska identitet och självkänsla. Umana- Taylor (2004) påpekar att det finns ett positivt samband mellan etnisk identitet för ungdomar som tillhör etniska minoritetsgrupper och självkänsla. Även Phillips- Smith et al., (1999) visar på ett tydligt framträdande samband mellan etnisk identitet och självkänsla bland ungdomar. För att få en tydligare förklaring av detta samband tar Umana- Taylor (2004) och Nesdale & Mak (2003) stöd av Tajfel's social identity theory. Enligt denna teori utvinns en individs självkänsla från hennes tillhörighet till en specifik social grupp. Om individen betraktar sin tillhörighet till en specifik grupp som positiv, höjs självkänslan hos individen genom medlemskapet i den gruppen.

Begreppet självkänsla (self- esteem) definieras av Rosenberg som *"a positive or negative orientation toward oneself; an overall evaluation of one's worth or value"*. Enligt Rosenberg är självkänsla en del av individens självbild som Rosenberg definierar som *"totality of the individual's thoughts and feelings with reference to himself as an object"*.¹ Nesdale och Mak (2003) och Rosenberg (ref. i Phillips- Smith et al., 1999) argumenterar för att självkänsla är sammanlänkad med andra komponenter som bland annat psykologiskt välbefinnande och motivation. Författaren gör även gällande att en hög nivå av självkänsla hos en individ ger henne en känsla av kontroll över sitt liv. Enligt Gergen (ref. i Goldsmith et al., 1997) existerar det två olika synsätt på hur stabil självkänsla är. Det ena perspektivet ser självkänsla som en instabil kognitiv funktion som lätt kan förändras av sociala omständigheter, genom processer som andra individers värderingar samt som en följd av en social jämförelse med andra individer. Det andra perspektivet lyfter fram självkänsla som en relativt varaktig personlighetsegenskap som kan motstå yttre förändringar. Flera forskare som bland annat Turner et al., Crocker och Major (ref. i Nesdale & Mak, 2003) delar i sin framställning upp begreppet självkänsla i två olika delar: personlig självkänsla (att en individs känsla av självvärde kommer från personliga attribut och individuella prestationer) och social eller gruppbaserad självkänsla (att en individs känsla av självvärde kommer från medlemskap i en grupp som till exempel ens kulturella grupp).

McKee- Ryan et al., (2005) påpekar att individer med en hög nivå av självkänsla har lättare för att stå emot negativa händelser och kan därför upprätthålla en positiv attityd under arbetslöshetsperioden. Self- esteem theory of depression lyfter fram att självkänsla kan ha en bromsande effekt på negativa händelser och hindra dem från att utlösa en depression. När individen står inför en sådan händelse innebär detta att en låg nivå av självkänsla utsätter henne för större risk för depression. En hög självkänsla kan istället skydda individen från depression genom att hon blir mindre sårbar och mer motståndskraftig när hon står inför en negativ händelse som till exempel arbetslöshet (Cassidy et al., 2004). Verkuyten (1997) argumenterar för att en individ med en låg nivå av självkänsla är angelägen av att skydda jaget och är osäker på vilka attribut som karaktäriserar henne.

Sammanfattningsvis utgår jag från tre övergripande teorier om arbetslöshetens inverkan på det psykiska välbefinnandet hos individen. Dessa teorier är Jahoda's latent deprivation model, expectancy- value theory och teorin om inlärd hjälplöshet. Tre specifika teorier används

¹ http://www.bsos.umd.edu/socy/grad/socpsy_rosenberg.html

också. Eriksson's life-span developmental theory som kan appliceras på ungdomar, Tajfel's social identity theory som kan appliceras på individer med utländsk bakgrund, samt self-esteem theory of depression som kan appliceras på självkänsla. Begreppet självkänsla definieras utifrån Rosenberg men även andra forskares syn på självkänsla tas upp. Syftet med denna studie är att undersöka om självkänslan hos arbetslösa ungdomar skiljer sig från den hos icke- arbetslösa (arbetande och studerande) ungdomar. Dessutom undersöks huruvida självkänsla skiljer sig åt mellan arbetslösa med svensk och utländsk bakgrund samt huruvida det finns någon könsskillnad mellan dessa grupper.

Tre hypoteser lyfts fram i studien. Den första hypotesen är att arbetslösa individer med utländsk bakgrund har en lägre nivå av självkänsla än arbetslösa individer med en svensk bakgrund. Bakgrunden till denna hypotes är att Lundh et al., (2002) i sin rapport argumenterar för att stora grupper av individer med utländsk bakgrund i dagens samhälle befinner sig i ett utanförskap bland annat på arbetsmarknaden. Författarna påpekar vidare att detta även gäller andragenerationsinvandrarna, men dock endast de infödda individer som är barn till invandrare från utomeuropeiska länder. Av denna anledning kan det därför tänkas att individer med utländsk bakgrund har lägre nivåer av självkänsla än individer med en svensk bakgrund. Den andra hypotesen är att unga arbetslösa män har en lägre nivå av självkänsla än unga arbetslösa kvinnor. Bakgrunden till denna hypotes utgår från Waters och Moores (2002) påstående att det är lättare för en kvinna att söka socialt stöd från andra individer än vad det är för män. Eftersom ett socialt stöd påstås hjälpa individen att upprätthålla en positiv självbild kan man tänka sig att unga kvinnor har en högre nivå av självkänsla än unga män (Waters & Moore, 2002). Den tredje hypotesen gäller hur gruppen av arbetslösa ungdomar förhåller sig till normeringsgruppen (arbetande och studerande i samma åldrar) i Malin Irhammars projekt med avseende på självkänsla (Irhammar & Birgerstam, 2005). Min hypotes är att arbetslösa ungdomar har en lägre nivå av självkänsla än ungdomar som arbetar eller studerar. Bakgrunden till denna hypotes är att flera undersökningar visar att arbetslösa ungdomar har lägre nivåer av självkänsla än ungdomar som har arbete eller studerar.

De forskare som definierar ungdomsarbetslöshet avser med termen ungdomar individer mellan 15 år och 24 år eller mellan 16 år och 24 år (Creed, 1999; Prause & Dooley, 1997). Patterson (1997) är uttalat kritisk mot att många studier har utgått från olika åldersintervall då de definierat gruppen ungdomar och hävdar att det dessutom föreligger starka skäl för att t.ex. skilja mellan äldre och yngre ungdomar. Johnny Gunnarsson, ungdomshandläggare på Arbetsförmedlingen Södra Promenaden i Malmö definierar unga arbetslösa vuxna eller ungdomar som individer mellan 18 år och 25 år och inom detta åldersintervall befinner sig också denna studies respondenter.

Metod

Undersökningsdeltagare

Antalet deltagare i denna studie uppgick till 81 arbetslösa ungdomar mellan 19 år och 25 år. Gruppen *individer med svensk bakgrund* (1) som i enlighet med Lundh et al., (2002) syftar på infödda individer vars båda föräldrar också är födda i Sverige, uppgick till 45. Gruppen *individer med utländsk bakgrund* (2) som i enlighet med Lundh et al., (2002) syftar på såväl första som andra generationens invandrare, uppgick till 36. Första generationens invandrare syftar på utrikes födda individer, och andra generationens invandrare syftar på infödda individer som har minst en förälder som är född utrikes (Lundh et al., 2002). Antalet kvinnor i studien uppgick till 33 och antalet män var 48. Tiden som ungdomarna varit arbetslösa

varierade mellan en månad och fyra år. Ungdomarna har antingen precis blivit inskrivna på arbetsförmedlingen eller var sysselsatta i olika arbetsmarknadsåtgärder. Deltagarna i denna studie är från Arbetsförmedlingarna Södra Promenaden och Storgatan i Malmö, C4 Arbetsmarknad i Kristianstad, och Lernia i Hässleholm och Kristianstad. Den gemensamma nämnaren är att deltagarna i studien är arbetslösa och att de definieras som ungdomar enligt ovanstående definition. De ungdomar som inte fullbordade enkäten är uteslutna från undersökningen.

Material

För mätning av självkänsla hos arbetslösa ungdomar användes två olika mätinstrument: Rosenbergs Self- Esteem- Scale (frågorna 68- 77), och ”Som jag ser mig själv” (frågorna 1- 67). Rosenbergs Self- Esteem Scale innehåller 10 positiva och negativa items och syftar till att mäta hur individen värderar sig själv genom att på en fyrgradig skala ta ställning till hur väl man instämmer med påståenden som till exempel ”Jag upplever det som att jag har flera bra egenskaper” (Creed, 1999; Cheng & Furnham, 2003; Lackovic- Grgin & Dekovic, 1996; Goldsmith et al., 1997; Axelsson & Ejlertsson, 2002; Nesdale & Mak, 2003). Rosenbergs Self- Esteem Scale anses vara ett av de mest använda mätinstrumenten för mätning av självkänsla med hög validitet och reliabilitet (Creed, 1999; Cheng & Furnham, 2003; Goldsmith et al., 1997; http://www.bsos.umd.edu/socy/grad/socpsy_rosenberg.html).

Mätinstrumentet ”Som jag ser mig själv” är en metod för att studera vuxna individers självvärdering (Birgerstam & Irhammar, 2005, under utgivning, Psykologiförlaget). Detta mätinstrument undergår en valideringsprocess där man studerar olika gruppers svarsmönster. Den standardiserade enkäten är uppbyggd som en självskattningsskala med fyra olika svarsalternativ. Individen tar ställning till 67 olika positiva och negativa påståenden om den egna personen det vill säga huruvida dessa påståenden stämmer överens med hur man upplever sig själv som till exempel ”Jag är nöjd med mitt utseende”. Testet återspeglar fem områden som beskriver fysiska aspekter (delskala 1, 6 items), färdigheter och förmågor (delskala 2, 15 items), psykiska aspekter (delskala 3, 18 items), sociala relationer och relationer till de närmaste (delskala 4, 14 items) samt livets meningsfullhet (delskala 5, 14 items) (Irhammar & Birgerstam, 2005). På försättsbladet ställdes frågor om respondentens ålder och kön. Dessutom efterfrågades hur länge respondenten varit arbetslös samt om var respondenten eller dennes föräldrar var av utländsk härkomst.

En normeringsgrupp på 1064 individer från södra Sverige har använts vid utarbetandet av manualen (Irhammar & Birgerstam, 2005). Majoriteten av dessa befinner sig i åldersspannet 17 år till 35 år (*Under 35 år*) och var födda i Sverige. Fler kvinnor än män ingick i normeringsgruppen, drygt hälften var studerande och resten var yrkesarbetande eller pensionärer. Manualens uppgifter om medelvärde och standardavvikelse i undergruppen *Under 35 år* har använts som jämförelsematerial i denna undersökning.

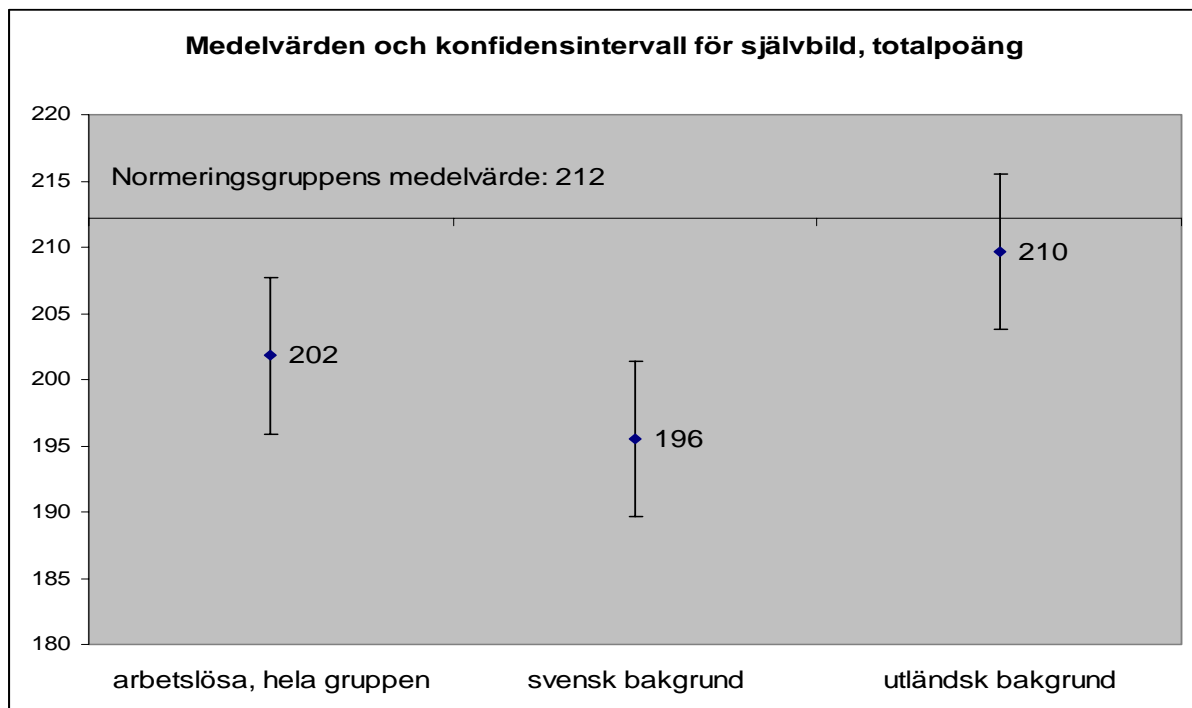
Den fyrgradiga skalan innehåller fyra olika svarsalternativ: *stämmer precis* (1), *stämmer ungefär* (2), *stämmer dåligt* (3), och *stämmer inte alls* (4). Som manipulering av råpoängen roterades de negativa svarsalternativen. Svaren är scorade så att 4 = stämmer precis osv. Reliabilitetsanalysen för delskalorna 1- 5 visade ett Cronbachs alpha värde på .85 (1), .77 (2), .87 (3), .84 (4), och .77 (5), för hela skalan .94 och för Rosenbergs skala .87.

Procedur

Telefonkontakt togs med ovannämnda arbetsplatser. När det gäller Arbetsförmedlingarna i Malmö kontaktades ungdomshandläggare eftersom de har hand om arbetslösa ungdomar. Tid bokades då utdelning av enkäter skulle ske i samband med att ungdomar skulle samlas i ett grupprum för en söka- jobb- kurs. Dessa träffar gav dock för få deltagare så telefonkontakt togs med arbetsförmedlingen i Hässleholm som kontaktade Lernia i Hässleholm. Tid bokades då utdelning av enkäter skulle ske i samband med undervisning av ungdomar i olika grupprum. Kontakt med hjälp av e- mail togs med Malin Irhammar som tipsade om C4 Arbetsmarknad: ett ungdomsarbetslöshetsprojekt i Kristianstad kommun. Telefonkontakt togs med C4 Arbetsmarknad och tid bokades och enkäter delades ut i samband med en informationsträff i ett grupprum. Telefon kontakt togs även med Lernia i Kristianstad där tid bokades och enkäter delades ut i samband med undervisning av ungdomar i ett grupprum. En del ungdomar var förvarnade om min ankomst men majoriteten av ungdomarna var det inte. När det gäller presentationen av enkäten så gavs tydliga instruktioner då jag var medveten om att en del ungdomar kunde ha svårt med språket och en instruktion gavs att enkäten var frivillig och anonym. Dock gavs ingen förklaring på uppgifternas innehåll och tolkning, då risken för påverkan var stor.

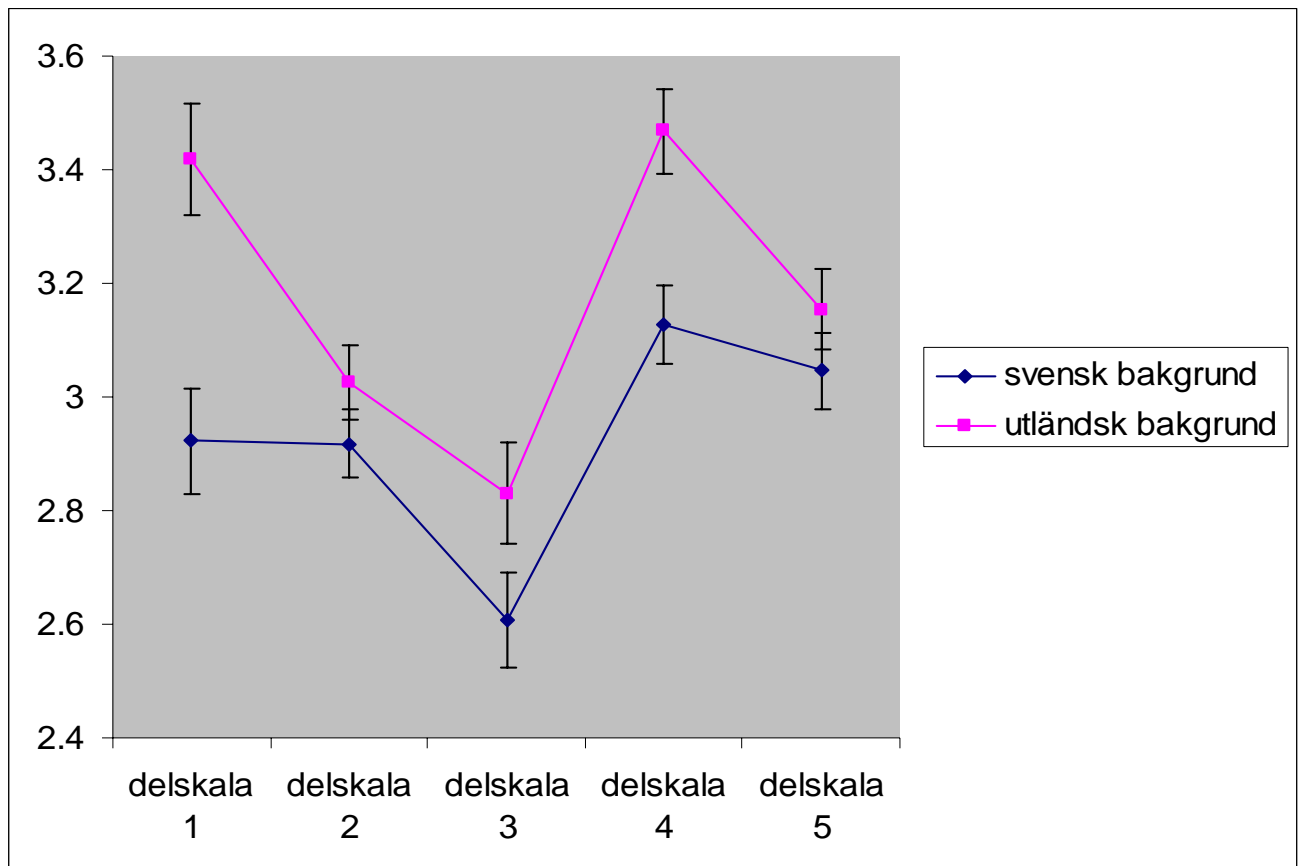
Resultat

Först gjordes en korrelation för att kunna mäta validiteten hos de båda mätinstrumenten. Bägge mätinstrumenten mätte samma begrepp ($r = .85$; $p < .001$). För att kunna mäta en effekt på beroendevariabeln självkänsla av etnicitet och kön gjordes en tvåsidig mellangrupsvariansanalys. Resultatet visade att det inte fanns någon signifikant skillnad mellan könen med avseende på självkänsla $F(1,77) < 1$. Däremot fanns en signifikant skillnad avseende etnisk tillhörighet och självkänsla ($F(1, 77) = 6.30$; $p = .014$. $\eta^2 = .076$). Det fanns ingen interaktionseffekt mellan kön och etnicitet, $F(1,77) < 1$.

Figur 1. Diagram över totalpoängen i de två grupperna i relation till normeringsgruppen.

Ett One- sample T- test gjordes för att kunna jämföra undersökningsgruppen med normeringsgruppen *Under 35 år* som hade $M = 212.16$; $SD = 27.0$ (Irhammar & Birgenstam, 2005). Gruppen arbetslösa ungdomar hade ett lägre medelvärde ($M = 201.8$) än normeringsgruppen, $t(79) = 3.50$; $p = 0.001$. Vid en separat mätning skiljde sig gruppen individer med svensk bakgrund från normeringsgruppen dvs. en signifikant avvikelse kunde avläsas ($M = 195.5$; $t(44) = 3.97$; $p < .001$). Däremot fanns ingen signifikant avvikelse hos gruppen individer med utländsk bakgrund ($M = 209.6$; $t(35) = .667$; $p = .51$).

Figur 2. Sammanställning av de etniska gruppernas profiler för de respektive delskalorna.
 1. Fysiska aspekter 2. Färdigheter och förmågor 3. Psykiska aspekter 4. Sociala relationer
 5. Livets meningsfullhet

Därefter gjordes en Repeated measures ANOVA med mellangrupsvariabler för att kunna jämföra profilerna över delskalorna, dvs. en mätning av självkänsla gjordes mot varje delskala.² I denna fanns dels en huvudeffekt av etnicitet ($F(1, 77) = 8.32$; $p = .005$; $\eta^2 = .097$), dels en interaktion mellan delskalorna och etnicitet ($F(4, 308) = 5.19$; $p = .002$; $\eta^2 = .063$). Interaktionen följdes sedan upp med separata t- test för de fem delskalorna i syfte att visa var skillnaderna fanns mellan grupperna för de respektive delskalorna. För delskalorna som behandlade färdigheter och förmågor ($t(79) = 1.38$; $p > 0.1$), psykiska aspekter ($t(79) = 1.73$; $p = 0.09$) samt livets meningsfullhet ($t(79) = 0.98$; $p > 0.1$), kunde det inte påvisas några signifikanta skillnader mellan individer med svensk respektive utländsk bakgrund. Däremot förelåg det signifikanta skillnader mellan grupperna avseende fysiska aspekter ($t(79) = 3.31$, p

² Analysen omfattade kön (2 nivåer) * etnicitet (2 nivåer) * delskalor (5 nivåer). Angivna sannolikheter är Greenhouse- Geisser korregerade.

= .001) och sociala relationer ($t(79) = 3.39$; $p = .001$). I ovanstående figur illustreras grafiskt var ovan nämnda skillnader fanns och i vilken riktning de gick.

Diskussion

Denna studie undersökte självkänslan hos arbetslösa unga kvinnor och män med olika etniska bakgrunder. Två av undersökningens hypoteser visade sig ej bekräftas. Resultatet gav bara stöd för den tredje av studiens hypoteser. Ingen signifikant skillnad kunde påvisas mellan könen med avseende på självkänsla men däremot framträdde en signifikant skillnad avseende etnisk tillhörighet och självkänsla. Männerna uppvisade en något högre nivå av självkänsla än kvinnorna inom respektive etnisk grupp samt att gruppen individer med utländsk bakgrund generellt föreföll ha en högre nivå av självkänsla än gruppen individer med svensk bakgrund. Vid jämförelsen mellan de etniska grupperna och de fem olika delskalorna kunde det inte påvisas några signifikanta skillnader mellan gruppen individer med svensk bakgrund och gruppen individer med utländsk bakgrund för delskalorna som behandlade färdigheter och förmågor, psykiska aspekter samt livets meningsfullhet. Däremot förelåg signifikanta skillnader mellan de etniska grupperna avseende fysiska aspekter och sociala relationer. Resultatet från jämförelsen med normeringsgruppen visade att arbetslösa ungdomar hade en lägre nivå av självkänsla än normeringsgruppen. Det fanns en signifikant avvikelse mellan individer med svensk bakgrund och normeringsgruppen men däremot ingen signifikant avvikelse mellan individer med utländsk bakgrund och normeringsgruppen. Självkänslan hos arbetslösa individer med utländsk bakgrund skilde sig således inte från normeringsgruppen, men det gjorde självkänslan hos arbetslösa individer med svensk bakgrund.

Den högre nivån av självkänsla hos gruppen individer med utländsk bakgrund var inte väntad. Att såväl första som andra generationens invandrare generellt brottas med problem som diskriminering och utanförskap, till exempel i arbetslivet, var en del av förklaringen till hypotesens formulering. Denna grupps högre självkänsla kan dock förklaras med stöd av Tajfel's social identity theory. Eftersom individer med utländsk bakgrund generellt har vuxit upp i en större, sammanhållen familjestruktur kan det antas att deras självkänsla kommer från medlemskapet i en grupp, det vill säga den sociala eller gruppbaseade självkänslan. Denna teori kan också förklara varför individer med utländsk bakgrund har högre självkänsla i jämförelse med svenskarna när det gäller delskalan sociala relationer. Däremot kan ingen förklaring ges till varför första och andra generationens invandrare har ett stort övertag när det gäller de fysiska aspekterna på delskalan. Slutligen kan det antas att dessa individers högre självkänsla gör att de kan upprätthålla en positiv attityd vid en negativ situation som arbetslöshet med stöd av self-esteem theory of depression. I jämförelse med normeringsgruppen så uppvisade individer med svensk bakgrund en lägre nivå av självkänsla än individer med utländsk bakgrund. Jag har inte funnit någon tidigare forskning som vid sidan av ovannämnda förklaringar kan förklara denna skillnad.

I inledningsavsnittet påpekades det att flera undersökningar visar att arbetslösa ungdomar har lägre nivåer av självkänsla och ett sämre psykologiskt välbefinnande än ungdomar som har ett arbete eller studerar. Därför kan det antas att ungdomar som har en anställning eller som studerar helt klart har ett bättre utgångsläge än de ungdomar som är arbetslösa. Dessa sistnämnda ungdomar missar socialpsykologiska såväl som dolda förmåner som ett arbete medför med stöd av både Jahoda's och Eriksson's teorier. Resultatet i denna studies undersökningsgrupp visade sig överensstämma med ovannämnda forskning. Det påpekades också i inledningsavsnittet att självkänslan hos en ung arbetslös blir sämre ju längre tid som denne går arbetslös (Goldsmith et al., 1997). Eftersom det hävdas att arbetslöshet sänker

självkänslan hos en individ genom att hon utvecklar depressionskänslor så kan det antas att en individ förklarar sina misslyckanden med att få ett arbete med hänvisning till inre orsaker, det vill säga till henne själv enligt teorin om inlärda hjälplöshet. Här kan även kopplingar göras till expectancy- value theory genom att individen, då hon har en låg nivå av självkänsla inte heller har förväntningar om framgång eller den motivation som krävs att få ett arbete. Följden av detta är sannolikt att den arbetslösa individen får ännu sämre självkänsla och starkare depressionskänslor. Sammantaget leder detta till en ond cirkel som den arbetslösa individen kan ha svårt att ta sig ur på egen hand.

Det påpekades också i inledningsavsnittet att arbetslösa ungdomar har en bättre psykologisk hälsa än äldre arbetslösa. Det som bland annat skiljer yngre och äldre arbetslösa individer åt är synen på arbetslöshet, då det argumenteras för att ungdomar ser arbetslöshet som en mer accepterad status men även att arbetslöshet är ett mindre problem för ungdomar eftersom de har färre ekonomiska åtaganden. Det kan invändas att forskare som Creed (1999) och Patterson (1997) hävdar att varken anställning eller annan sysselsättning förbättrar självkänslan hos individen. Det finns alltså anledning att tro att det även finns andra faktorer som påverkar nivån av självkänsla. Detta gäller i synnerhet beroende på om man betraktar självkänsla som en stabil personlighetsegenskap eller som en lättföränderlig kognition. Om man betraktar självkänsla som en stabil personlighetsegenskap så behöver inte en negativ händelse som arbetslöshet sänka nivån på självkänsla. Även om man betraktar självkänsla som en lättföränderlig kognition så behöver arbetslöshet inte heller då leda till lägre nivåer av självkänsla om arbetslöshet betraktas som ett accepterat tillstånd.

Vad gäller kritiska synpunkter kan det alltid föras en diskussion kring huruvida antalet respondenter var tillräckligt. Min strävan var dessutom att utslutande ha respondenter från arbetsförmedlingarna i Malmö eftersom det är en mångkulturell storstad. På grund av brist på respondenter så fick undersökningen utvidgas till andra städer och andra organisationer. Eftersom två av hypoteserna visade sig vara felaktiga så anser jag det vara motiverat att gå vidare med en kvalitativ undersökning som kan fördjupa förståelsen för resultatet. Jag fann vid mina sökningar väldigt få artiklar som handlade om självkänsla och etnisk bakgrund och ingen av dem behandlar arbetslösa individer. Det finns således en brist inom detta forskningsområde som behöver utforskas. Slutligen ska det påpekas att denna studies resultat inte kan generaliseras till alla unga arbetslösa. En mer heltäckande undersökning krävs av gruppen ungdomar för att gå vidare med att få fram resultat som kan generaliseras till hela gruppen arbetslösa ungdomar.

Referenslista

- Axelsson, L & Ejlertsson, G. (2002). Self- reported health, self- esteem and social support among young unemployed people: a population- based study. *International Journal of Social Welfare*, 2, 111- 119.
- Cassidy, C; O`Connor, R. C; Howe, C; Warden, D. (2004). Perceived discrimination and psychological distress: The role of personal and ethnic self- esteem. *Journal of Counseling Psychology*, 3, 329- 339.
- Cheng, H & Furnham, A. (2003). Attributional style and self- esteem as predictors of psychological well- being. *Counselling Psychology Quarterly*, 2, 121- 130.
- Creed, P. A. (1999). Predisposing factors and consequences of occupational status for long-

term unemployed youth: a longitudinal examination. *Journal of Adolescence*, 22, 81- 93.

Goldsmith, A. H; Veum, J. R; Darity, W. (1997). Unemployment, joblessness, psychological well- being and self- esteem: Theory and evidence. *The Journal of Socio-Economics* 2, 133- 158.

Irhammar, M & Birgenstam, P. (2005). Som jag ser mig själv. Manual, under utgivning. Psykologiförlaget.

Lackovic- Grgin, K & Dekovic, M. (1996). Social support and self- esteem in unemployed university graduates. *Adolescence*, 123, 701- 707.

Lundh, C; Bennich- Björkman, L; Ohlsson, R; Pedersen, P. J; Rooth, D- O. (2002). Arbete? Var god dröj! Invandrare i välfärdssamhället. *Välfärdspolitiska rådets rapport*. SNS Förlag.

McKee- Ryan, F. M; Song, Z; Wanberg, C. R; Kinicki, A. J. (2005). Psychological and physical well- being during unemployment: A Meta- Analytic study. *Journal of Applied Psychology*, 1, 53- 76.

Muller, J. J; Creed, P. A; Waters, L. E; Machin, M. A. (2005). The development and preliminary testing of a scale to measure the latent and manifest benefits of employment. *European Journal of Psychological Assessment*, 3, 191- 198.

Nesdale, D & Mak. A.S. (2003). Ethnic identification, self- esteem and immigrant psychological health. *International Journal of Intercultural Relations*. 27, 23- 40.

Nordenmark, M. (1999). Employment commitment and psychological well- being among unemployed men and women. *Acta Sociologica*, 42, 135- 146.

Patterson, L. J Mean. (1997). Long- term unemployment amongst adolescents: a longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 20, 261- 280.

Phillips- Smith, E; Walker, K; Fields, L; Brooking, C. C; Seay, R. C. (1999). Ethnic identity and its relationship to self- esteem, perceived efficacy and prosocial attitudes in early adolescence . *Journal of Adolescence*, 22, 867- 880.

Prause, J & Dooley, D. (1997). Effect of underemployment on school- leavers' self- esteem. *Journal of Adolescence*, 20, 243- 260.

Rodriguez, Garcia, Y. (1997). Learned helplessness or expectancy- value? A psychological model for describing the experiences of different categories of unemployed people. *Journal of Adolescence*, 20, 321- 332.

Umana- Taylor, A. J. (2004). Ethnic identity and self- esteem: examining the role of social context. *Journal of Adolescence*, 27, 139- 146.

- Vansteenkiste, M; Lens, W; De Witte, H; Feather, N. T. (2005). Understanding unemployed people's job search behaviour, unemployment experience and well-being: A comparison of expectancy-value theory and self-determination theory. *British Journal of Social Psychology*, 44, 269, 287.
- Verkuyten, M. (1997). Intergroup evaluation and self-esteem motivations: Self-enhancement and self-protection. *European Journal of Social Psychology*, vol 27, 115- 119.
- Waters, L. E & Moore, K. A. (2002). Predicting self-esteem during unemployment: the effect of gender, financial deprivation, alternate roles, and social support. *Journal of Employment Counseling*, 39, 171- 189.
- Winefield, A. H; Winefield, H. R; Tiggemann, M; Goldney, R. D. (1991a). A longitudinal study of the psychological effects of unemployment and unsatisfactory employment on young adults. *Journal of Applied Psychology*, 76, 424- 431.
- Winefield, A. H; Winefield, H. R; & Tiggemann, M. (1991b). The psychological impact of unemployment and unsatisfactory employment in young men and women: Longitudinal and cross-sectional data. *British Journal of Psychology*, 82, 473- 486.
- Winefield, A. H & Tiggemann, M. (1990). Employment status and psychological well-being: A longitudinal study. *Journal of Applied Psychology*, 4, 455- 459.

http://www.bsos.umd.edu/soc/grad/socpsy_rosenberg.html. 2005- 11- 24.